

Vol. 5
Winter 2024

Research Paper

Received:
31 January 2024
Revised:
16 September 2024
Accepted:
23 November 2024
Published:
21 December 2024
P.P: 96-113

ISSN: 2008-3564
E-ISSN: 2645-5285

Journal Future Studies of the Islamic Revolution

Investigation and Prioritization of satisfaction Factors in Farhangian University Students Based on the Second Step of the Revolution Statement

(Case Study: Students Admitted in 2023 to the Farhangian University of Central Province)

Hosein Javadinia¹ | Saeed Fakhkhari^{2*}

Abstract

One of the key keywords in the speeches of the Supreme Leader, especially in the Second Step of the Revolution Statement, is sincere hope and a hopeful look based on objective realities about the future. Also, one of the most important priorities of the Farhangian University is the comprehensive education of student teachers, and to achieve this, it is necessary to conduct targeted needs assessment of their necessities, needs and interests that are effective in hopefulness and increasing their capabilities. Based on this, the authors of this study, using a descriptive-survey method and using a researcher-made questionnaire and a survey of 90 student teachers of the Farhangian University of Central Province, investigated hope- inspiring factors in the fields of education, research, welfare and upbringing, and by analyzing the statistical data carefully, prioritized these factors from their perspective to provide more realistic conditions for university planners in order to advance the lofty educational and upbringing goals. The findings of this study show that the aforementioned hope- inspiring factors, in order of priority in the field of education, spiritual upbringing, research, physical upbringing and welfare, can have a positive impact on the stability of motivation and increasing the hope of student teachers.

Keywords: satisfaction, motivation, Farhangian University, Student Teacher, Second Step of the Revolution.

1. Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Islamic Education, Farhangian University, Tehran, Iran. Email: javadinia@cfu.ac.ir

2. Assistant Professor, Department of Islamic Education, Farhangian University, Tehran, Iran.

Email: s.fakhari@cfu.ac.ir

Cite this Paper: Javadinia, H & Fakhkhari, S(2024). Investigation and Prioritization of satisfaction Factors in Farhangian University Students Based on the Second Step of the Revolution Statement. *Future Studies of the Islamic Revolution*, 4(5), 96–113.

Publisher: Imam Hussein University

© **Authors**

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (CC BY 4.0).

بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان معلمان دانشگاه

فرهنگیان مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب

(مورد مطالعه: دانشجویان ورودی ۱۴۰۲ دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی)

حسین جوادی نیا^{۱*} | سعید فخاری^۲

۴

دوره پنجم
زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۱
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۲۶
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۰۳
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱
صص: ۹۶-۱۱۳

شاپا چاپی: ۴۰۰۸-۴۵۲۸
الکترونیکی: ۵۰۷۲-۲۶۴۵

چکیده

یکی از کلیدواژه‌های مهم بیانیه گام دوم انقلاب، امید صادق و نگاه خوشبینانه و متکی به واقعیت‌های عینی نسبت به آینده است. همچنین یکی از مهم‌ترین اولویت‌های دانشگاه فرهنگیان، تربیت تمام‌ساحتی دانشجویان معلمان است و برای دستیابی به این مهم، نیازسنجی هدفمند از ضرورت‌ها، نیازها و علاقه‌های ایشان که در رضایتمندی و به دنبال آن در نگرش، انگیزه شغلی، امیدبخشی و افزایش توانمندی آنان مؤثر است ضروری می‌نماید. بر این اساس، نویسندگان این پژوهش با روش توصیفی پیمایشی و استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته و نظرسنجی از نودانشجوی معلمان دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی، به بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی آنان در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی پرداخته و با تحلیل دقیق داده‌های آماری، این عوامل را از نظرگاه ایشان اولویت‌بندی کرده‌اند تا شرایط واقع‌بینانه‌تری برای برنامه‌ریزان دانشگاه در جهت پیشبرد اهداف والای آموزشی و پرورشی فراهم آورند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد به ترتیب اولویت، رسیدگی و توانمندی در حوزه آموزشی، پرورش روحی، پژوهشی، پرورش جسمی و رفاهی، می‌تواند بر رضایتمندی دانشجویان معلمان و به دنبال آن بر انگیزه و نگرش شغلی آنان تأثیر مطلوبی داشته باشد.

کلیدواژه‌ها: رضایت، انگیزه، دانشگاه فرهنگیان، دانشجویان معلمان، گام دوم انقلاب.

Email: javadinia@cfu.ac.ir

۱. نویسنده مسئول: استادیار، گروه آموزش معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

Email: s.fakhari@cfu.ac.ir

۲. استادیار، گروه آموزش معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

استناد: جوادی نیا، حسین و فخاری، سعید (۱۴۰۳). بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان معلمان دانشگاه

فرهنگیان مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب، نشریه علمی آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی، ۴(۵)، ۹۶-۱۱۳.

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27173674.1403.5.1.1.3>

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع) © نویسندگان

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه و بیان مسئله

دانشگاه فرهنگیان دانشگاهی ماموریت‌گرا است و مهم‌ترین مأموریت آن، تامین نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش است. مطابق راهکار سند تحول بنیادین، استقرار نظام ملی تربیت معلم و راه‌اندازی دانشگاه ویژه فرهنگیان با رویکرد آموزش تخصصی، حرفه‌ای و تربیت‌محور، توسط آموزش و پرورش و دستگاه‌های ذیربط بازمهندسی شده است (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰: ۴۶). «از مهم‌ترین اولویت‌های دانشگاه فرهنگیان، توجه به آرایش درونی و تربیت تمام‌ساحتی دانشجو معلمان است» (خامنه‌ای، ۱۳۹۵: ۴۲). برای دستیابی به مراتبی از تربیت تمام‌ساحتی دانشجو معلمان، ضروری است تا مدیران دانشگاه فرهنگیان، پیاده‌سازی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی و فرهنگی را بر اساس نیازسنجی و اولویت‌بندی از سوی جامعه هدف (یعنی دانشجو معلمان) برنامه‌ریزی کنند. بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ضمن بیان فراز و فرودهای واقع‌بینانه چهل ساله انقلاب، نقشه راه برای ادامه مسیر پرافتخار نظام مقدس اسلامی برای رسیدن به تمدن اسلامی است. یکی از عناصر مهم این بیانیه، امید و نگاه خوشبینانه نسبت به آینده است (خامنه‌ای، ۱۳۹۷: ۸)؛ امیدی صادق و متکی به واقعیت‌های عینی که از هر شکل کاذب و فریبنده آن به دور است (خامنه‌ای، ۱۳۹۷: ۹). این نگرش، موتور حرکت جامعه و سنگ بنای ساخت آینده‌ای درخشان است و بدون آن، هیچ تلاشی به سامان نخواهد رسید، بلکه دیو نومی و افسردگی، پایبست‌رشد، پویایی، پیشرفت و عامل مهم عقب‌ماندگی و وادادگی خواهد شد؛ از این رو در بیانیه گام دوم انقلاب، ضمن تبیین عناصر نویدکننده نسبت به آینده (خامنه‌ای، ۱۳۹۷: ۹)، علم، پژوهش، معنویت و اخلاق به عنوان عناصر مهم دانایی و توانایی یاد شده (خامنه‌ای، ۱۳۹۷: ۹ و ۱۰) و نیروهای انسانی مستعد و مؤمن از مهمترین ظرفیت‌های امیدبخش کشور به شمار رفته است (خامنه‌ای، ۱۳۹۷: ۸ و ۹).

یکی از آسیب‌های متداول که دانشجویان دانشگاه فرهنگیان به ویژه نودانشجویان را تهدید می‌کند، نومی و افسردگی ناشی از مواجهه با ضعف‌های گوناگونی است که در طول دوران تحصیل، در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی تجربه می‌کنند. یکی از علل این موضوع را می‌توان در گشوده شدن در دانشگاه‌ها به روی توده‌ها و تقاضاهای اجتماعی فزاینده

به آموزش‌های دانشگاهی و در نتیجه، تحت‌الشعاع قرار گرفتن کارکردها و آرمان‌های علمی دانشگاه‌ها، آفت کیفیت آموزشی و فاصله گرفتن از تربیت نیروهای متخصص ماهر جستجو کرد (همتیان، ۱۳۹۹: ۵۲). با این حال، گاه برنامه‌ریزی در این حوزه‌ها به گونه‌ای است که مورد نیاز یا علاقه دانشجویان نیست و علیرغم تلاش فراوان، نتیجه و کارکرد نتیجه‌بخشی در پی ندارد، بلکه آن تلاش کم‌ثمر، خود عاملی دیگر برای تحلیل انگیزه‌ها و هدررفت انرژی‌های سرشار آنان است و این معنا، از گلایه‌ها و شکوه‌های دانشجویان به خوبی نمایان است. در واقع، «عدم تطابق و هماهنگی بین اجرا و سیاست‌گذاری، منجر به اعمال سلیقه‌ای اجرای سیاست‌های کلی در کشور شده است» (قلی‌زاده، ۱۴۰۱: ۱۳). توجه به این معضل در نودانشجویان از اهمیت بیشتری برخوردار است، چرا که اینان با انرژی سرشار و امیدی فراوان برای فعالیت و یادگیری وارد دانشگاه می‌شوند، هم‌چنان که در نظرسنجی این پژوهش و در پاسخ به گزاره «من نسبت به آینده شغلی خود امیدوارم»، ۹۲/۸ درصد از ایشان پاسخ مثبت داده‌اند و این سرمایه‌ای بسیار مهم و ارزشمند است که به شدت نیازمند مراقبت و شکوفایی است و در صورت کم‌توجهی مدیران و برنامه‌ریزان، رو به تحلیل رفته و با مشاهده ضعف‌ها در حوزه‌های مختلف، به مرور با رخوت و سستی و سرخوردگی جایگزین خواهد شد و در نهایت، همین نومی‌دی را با خود به کلاس‌های درس و مدرسه خواهند برد و این چرخه باطل هم‌چنان ادامه خواهد یافت. بنابراین، نیازسنجی هدفمند از ضرورت‌ها، نیازها و علاقه‌های ایشان که در رضایتمندی و افزایش توانمندی آنان مؤثر است، امری ضروری می‌نماید تا با تحلیل درست داده‌های آماری، برنامه‌ریزی‌های دقیق و مناسبی در جهت پیشبرد اهداف والای آموزشی و پرورشی صورت گرفته و آنان را از گرفتاری در دام ویرانگر نومی‌دی مصون دارد. این شناخت، مقدمه کشف راهکارهایی برای حفظ این روحیه سرشار از تلاش آغازین و استفاده درست و بهینه از برنامه‌ها برای پایداری و افزایش آن است. نویسندگان این پژوهش برآنند تا با روش توصیفی-پیمایشی و استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته، عوامل رضایتمندی دانشجویان معلمان را در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی شناسایی و اولویت‌بندی کنند، تا شرایط واقع‌بینانه‌تری فراروی مدیران و برنامه‌ریزان دانشگاه فراهم آورند. بر این اساس، این پرسش اصلی مطرح است که: «توجه به عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان معلمان

از وضعیت آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی، چه تأثیری بر ثبات انگیزه و افزایش امید آنان دارد؟».

مبانی نظری پژوهش

«رضا» به معنای خشنودی (عمید، ۱۳۸۹، ص ۵۷۳) و خرسندی (دهخدا، ۱۳۷۷، ج ۷: ص ۲۱۰)، بر همخوانی خواست انسان با وضعیت موجود (مصطفوی، ۱۳۶۰، ج ۴: ص ۱۵۲) و اقبال و انتخاب او دلالت دارد (ابن منظور، ۱۴۰۵ق، ج ۱۴: ص ۳۲۴؛ زبیدی، ۱۴۱۴ق، ج ۱۹: ص ۴۶۲) و در برابر سخط و ناخرسندی است (فراهیدی، ۱۴۰۹ق، ج ۴: ص ۱۹۲؛ ابن الأثیر، ۱۳۶۷، ج ۲: ص ۳۵۰). رضایتمندی بستر موفقیت و از اجزای مهم شادکامی است (پسندیده، ص ۱۵ و ۱۶) و در منابع اسلامی نیز از عوامل خوشبختی (ترمذی، ۱۳۹۵ق، ج ۴: ص ۴۵۵ و نهج البلاغه، حکمت ۴۴) و بهترین همنشین (نهج البلاغه، حکمت ۴) یاد شده است.

«امید» یعنی آرزو (دهخدا، ۱۳۷۷، ج ۳: ۳۳۸۶)، چشمداشت (عمید، ۱۳۸۹: ۱۷۲)، انتظار (معین، ۱۳۸۱: ۱۹۴) و معادل واژه «رجاء» است (دهخدا، ۱۳۷۷، ج ۳: ۳۳۸۶)؛ یعنی گمانی سرشار از انتظار و شوق برای رسیدن به امری دوست‌داشتنی و شادی‌بخش (راغب اصفهانی، ۱۴۱۲ق: ص ۳۴۶) که امکان به دست آوردن آن وجود دارد (مصطفوی، ۱۳۶۰، ج ۴: ۷۸) و نقطه مقابل نومیدی است (فراهیدی، ۱۴۱۰ق، ج ۶: ۱۷۶)؛ از این رو گاهی در معنای ترس نیز به کار می‌رود، زیرا امیدوار می‌ترسد که به مقصود مورد انتظارش نرسد (فیومی، ۱۴۲۸ق: ۲۲۱). انتظار رسیدن به امر دوست‌داشتنی، در دل شوقی برمی‌انگیزاند که نامش امید است (فیض کاشانی، ۱۴۱۷ق، ج ۷: ۲۴۹). این نگرش مثبت، مهارتی شناختی و تفکری هدفمند است که انگیزه‌پیگیری هدف‌ها و تلاش برای دستیابی به آنها را در فرد ایجاد می‌کند (پرچم و دیگران، شماره ۱: ۱-۶).

رضایتمندی از شرایط مناسب تحصیل در حوزه‌های مختلف آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی، از عوامل مؤثر بر توانمندی، نشاط، ثبات انگیزه و افزایش امید دانشجویان است و موجب می‌شود در برابر سختی‌ها دچار وادادگی نشوند و برای رسیدن به مقصود نهایی، کوششی خردمندانه و فراگیر داشته باشند. امام صادق فرمود: «آنکه به چیزی امید داشته باشد، در پی آن رود و آنکه از چیزی بترسد، از آن بگریزد» (حر عاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۱۵: ۲۱۶).

پیشینه پژوهش

در تبیین عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان پژوهش‌هایی انجام شده است. در برخی از این پژوهش‌ها، عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان در یک دانشگاه خاص بررسی شده است؛ برای نمونه: سلطانی (۱۴۰۰) درباره دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، کوهی (۱۴۰۰) درباره دانشگاه کردستان، دهقانی (۱۳۹۳) درباره دانشگاه جهرم، بریموندی (۱۴۰۱) درباره دانشگاه رازی، پیری (۱۳۹۷) درباره دانشگاه ملایر و راضی (۱۴۰۱) درباره دانشگاه نبی اکرم تبریز بررسی‌هایی انجام داده‌اند. برخی دیگر نیز عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان در حوزه کاری خاص از دانشگاه را بررسی کرده‌اند؛ برای نمونه: حسن‌نژاد (۱۳۹۷) درباره تعامل دانشجویان با کتابداران دانشگاه سبزووار و احمدی (۱۴۰۲) درباره کیفیت اجرای برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان البرز، میزان رضایتمندی دانشجویان را بررسی کرده‌اند. برخی دیگر نیز میزان رضایتمندی دانشجویان از رشته تحصیلی خود را بررسی کرده‌اند؛ برای نمونه بهنام‌پور (۱۳۹۰) درباره دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان، آراسته (۱۳۹۱) درباره دانشجویان دانشگاه تهران، لطف‌نژاد (۱۴۰۱) درباره دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه و عطایی (۱۳۹۴) درباره دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بابل بررسی‌هایی انجام داده‌اند. در پژوهش حاضر بر اساس رهیافت حاصل از تبیین نظری موضوع و پرسشنامه محقق‌ساخته، به پویش میدانی و کشف مصادیق عینی در راستای بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان پرداخته شده است تا یافته‌های کاربردی و دستاوردهای عملیاتی آن جهت برنامه‌ریزی‌های لازم، فراروی مدیران و برنامه‌ریزان این مجموعه قرار گیرد و تا کنون چنین پژوهشی در این دانشگاه که قلب تپنده آموزش و پرورش کشور است انجام نشده و از این نظر نو، بدیع و کاربردی است.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر اجراء، توصیفی-پیمایشی است. در این پژوهش، بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب، به بررسی و اولویت‌بندی عوامل رضایتمندی دانشجویان معلمان

دانشگاه فرهنگیان پرداخته شده و جامعه آماری آن را نودانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی (ورودی ۱۴۰۲؛ شامل: پردیس شهید باهنر و پردیس زینب کبری) به تعداد ۵۵۰ نفر تشکیل داده است. به منظور گزینش افراد نمونه، با استفاده از جدول مورگان ۲۵۰ نمونه انتخاب شد، ولی جهت دستیابی به نتایج بهتر، به صورت تصادفی تعداد ۲۹۱ نمونه برگزیده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته، شامل ۳۰ پرسش است که دربردارنده خرده مقیاس‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی (روحي و جسمی) است. گویه‌های ۱ تا ۷ مربوط به خرده مقیاس آموزشی، گویه‌های ۸ تا ۱۲ مربوط به خرده مقیاس پژوهشی، گویه‌های ۱۳ تا ۱۹ مربوط به خرده مقیاس رفاهی، گویه‌های ۲۰ تا ۲۷ مربوط به خرده مقیاس روحي و گویه‌های ۲۸ تا ۳۰ مربوط به خرده مقیاس جسمی است. پایایی پرسشنامه با استفاده از الفای کرونباخ به میزان ۰/۸۷۵ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، با استفاده نرم‌افزار spss23 از آمارهای توصیفی آزمون t تک نمونه‌ای و تست فریدمن استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

فرضیه‌های تحقیق

در راستای بررسی عوامل رضایتمندی دانشجویان در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی، این فرضیه‌ها قابل طرح و بررسی است: یک. بهبود کیفیت سخت‌افزاری در حوزه آموزش، تأثیر مطلوبی بر رضایت آنان دارد. دو. افزایش توانمندی‌های پژوهشی بیش از برنامه رایج درسی، بر رضایتمندی آنان مؤثر است. سه. بهبود کیفیت رفاهی دانشگاه از نظر خوابگاه، تغذیه و امور بهداشتی، تأثیر مطلوبی بر رضایت آنان دارد. چهار. افزایش توانمندی‌های جسمی و روحی دانشجویان، تأثیر مطلوبی بر رضایت آنان دارد. بر اساس این فرضیه‌ها، پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته طراحی شد که توضیح و تحلیل داده‌های آماری آن، در ادامه خواهد آمد.

برای شناسایی عوامل رضایتمندی و بر اساس فرضیه‌های این پژوهش، در چهار محور آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی، به ترتیب ۷، ۵، ۷ و ۱۱ پرسش مطرح شد و تعداد ۲۹۱ نفر از

نودانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی (ورودی ۱۴۰۲) در این نظرسنجی شرکت کردند؛ ۴۹/۱ درصد شرکت‌کنندگان پسر و ۵۰/۹ شرکت‌کنندگان دختر هستند. در بخش توصیفی، درصد فراوانی پرسش‌های پژوهش و میانگین و انحراف معیار آنها گزارش شده است. در بخش استنباطی نیز با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای، به بررسی فرضیه‌های پژوهش پرداخته‌ایم که در ادامه خواهد آمد.

بررسی فرضیه یک

بهبود کیفیت سخت‌افزاری در حوزه آموزش، تأثیر مطلوبی بر رضایت دانشجویان دارد. در بررسی این فرضیه، این یافته‌ها به دست آمد:

در پاسخ به پرسش «من از کیفیت امکانات آموزشی کلاس راضی هستم»، ۴۹/۱ درصد از دانشجویان رضایت داشته‌اند. در پاسخ به پرسش «به نظر من، زیباسازی راهروها و کلاس‌ها با گلدان، فضای آموزشی را بهبود می‌بخشد»، ۸۶/۳ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «برای پیشرفت درسی و شغلی خود، یادگیری زبان دوم را لازم و ضروری می‌دانم»، ۷۱/۵ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من علاقه‌مندم که جهت بهبود مهارت‌های لازم معلمی، در کلاس‌های آشنایی با فناوری‌های رایانه‌ای شرکت کنم»، ۸۴/۲ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من علاقه‌مندم که جهت بهبود مهارت‌های لازم معلمی، در کلاس‌های خوشنویسی شرکت کنم»، ۷۰/۱ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من علاقه‌مندم که جهت بهبود مهارت‌های لازم معلمی، در کلاس‌های سخنوری و فن بیان شرکت کنم»، ۸۱/۱ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من علاقه‌مندم که برخی کلاس‌های درس معارف در خارج از کلاس (مانند فضای سبز یا مکان‌های زیارتی) برگزار شود»، ۷۶/۶ درصد موافق بوده‌اند.

بر این اساس، بیشترین عامل رضایتمندی در حوزه آموزش (با میانگین و انحراف معیار $0/94 \pm$ ۴/۳۷)، زیباسازی راهروها و کلاس‌ها با گلدان است و کمترین رضایت (با میانگین و انحراف معیار $1/08 \pm$ ۳/۴۸)، مربوط به کیفیت امکانات آموزشی است. در بخش استنباطی، برای بررسی عوامل

رضایتمندی آموزشی، آزمون t تک نمونه‌ای انجام شد که یافته‌های آن در جدول شماره (۱) گزارش شده است.

جدول شماره ۱- آزمون t تک نمونه‌ای جهت بررسی عوامل رضایتمندی آموزشی

شاخص	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون = ۳			سطح اطمینان ۹۵٪		
				T	درجه آزادی	سطح معنی داری (sig)	تفاوت میانگین	پایین	بالا
عوامل رضایتمندی آموزشی	۲۹۱	۴/۰۶	۰/۵۵۷	۳۲/۵۲۴	۲۹۰	۰/۰۰۰۱	۱/۰۶	۰/۹۹۹	۱/۱۲۸

در پاسخ به فرضیه نخست پژوهش و بر اساس یافته‌های این آزمون، میانگین عوامل رضایتمندی آموزشی ۴/۰۶ و انحراف معیار ۰/۵۵۷ است. مقدار آزمون t با مقدار ۳۲/۵۲۴ و سطح معنی داری ۰/۰۰۰۱ کوچک‌تر از ۰/۰۱ است که نشان می‌دهد تفاوت معنی داری میان مقدار میانگین عوامل رضایتمندی آموزشی با مقدار آزمون ۳ (سطح متوسط) دارد و از آنجا که این میانگین از ۳ بیشتر است، بیانگر آن است که از نظر دانشجویان، بهبود کیفیت سخت‌افزاری در حوزه آموزش، تأثیر مطلوبی بر رضایت آنان دارد.

بررسی فرضیه دو

افزایش توانمندی‌های پژوهشی بیش از برنامه رایج درسی، تأثیر مطلوبی بر رضایت دانشجویان دارد. در بررسی این فرضیه، این یافته‌ها به دست آمد:

در پاسخ به پرسش «من با برگزاری مسابقه‌های کتابخوانی و رقابت با دیگر دانشجویان پردیس موافقم»، ۶۰/۵ درصد از دانشجویان موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من با برگزاری مسابقه‌های کتابخوانی و رقابت با دانشجویان دانشگاه‌های استان مرکزی موافقم»، ۶۰/۵ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من با برگزاری برنامه کتاب باز موافقم»، ۶۷ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من با برگزاری کارگاه‌های پژوهشی موافقم»، ۷۴/۹ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من با برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی موافقم»، ۶۹/۱ درصد موافق بوده‌اند.

بر این اساس، بیشترین عامل رضایتمندی در حوزه پژوهش (با میانگین و انحراف معیار $0/99 \pm$ $4/07$)، برگزاری کارگاه‌های پژوهشی است و کمترین عامل رضایت (با میانگین و انحراف معیار $1/09 \pm 3/68$)، برگزاری مسابقه‌های کتابخوانی با دیگر دانشجویان پردیس و استان است. در بخش استنباطی، برای بررسی عوامل رضایتمندی پژوهشی، آزمون t تک نمونه‌ای انجام شد که یافته‌های آن در جدول شماره (۲) گزارش شده است.

جدول شماره ۲- آزمون t تک نمونه‌ای جهت بررسی عوامل رضایتمندی پژوهشی

شاخص	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون = ۳			سطح اطمینان ۹۵٪		
				T	درجه آزادی	سطح معنی داری (sig)	تفاوت میانگین	پایین	بالا
عوامل رضایتمندی پژوهشی	۲۹۱	۳/۸۷	۰/۸۱۰	۱۸/۳۴۶	۲۹۰	۰/۰۰۰۱	۰/۸۷۱	۰/۷۷۸	۰/۹۶۵

در پاسخ به فرضیه دوم پژوهش و بر اساس یافته‌های این آزمون، میانگین عوامل رضایتمندی پژوهشی $3/87$ و انحراف معیار $0/810$ می‌باشد. مقدار آزمون t با مقدار $18/346$ و سطح معنی داری $0/0001$ کوچک‌تر از $0/01$ است که نشان می‌دهد تفاوت معنی داری بین مقدار میانگین عوامل رضایتمندی پژوهشی با مقدار آزمون 3 (سطح متوسط) دارد و از آنجا که این میانگین از 3 بیشتر است، بیانگر آن است که از نظر دانشجویان افزایش توانمندی‌های پژوهشی بیش از برنامه رایج درسی، بر رضایتمندی آنان مؤثر است.

بررسی فرضیه سه

بهبود کیفیت رفاهی دانشگاه از نظر خوابگاه، تغذیه و امور بهداشتی، تأثیر مطلوبی بر رضایت دانشجویان دارد. در بررسی این فرضیه، این یافته‌ها به دست آمد:

در پاسخ به پرسش «من در مجموع از کیفیت خوابگاه راضی هستم»، $24/1$ درصد از دانشجویان رضایت داشته‌اند. در پاسخ به پرسش «من در مجموع از کیفیت صبحانه راضی هستم»، $19/9$ درصد رضایت داشته‌اند. در پاسخ به پرسش «من در مجموع از کیفیت نهار راضی هستم»، $33/7$ درصد

رضایت داشته‌اند. در پاسخ به پرسش «من در مجموع از کیفیت شام راضی هستم»، ۲۳/۴ درصد رضایت داشته‌اند. در پاسخ به پرسش «من از کیفیت و بهداشت حمام‌ها راضی هستم»، ۳۶/۸ درصد رضایت داشته‌اند. در پاسخ به پرسش «من از بهداشت سرویس‌های بهداشتی راضی هستم»، ۳۷/۸ درصد رضایت داشته‌اند. در پاسخ به پرسش «من از امکانات ورزشی دانشگاه راضی هستم»، ۴۴ درصد رضایت داشته‌اند.

بر این اساس، بیشترین عامل رضایتمندی در حوزه رفاهی (با میانگین و انحراف معیار $۳/۱۴ \pm ۱/۳۴$)، مربوط به امکانات ورزشی دانشگاه است و کمترین رضایت (با میانگین و انحراف معیار $۱/۳۰ \pm ۲/۵۵$)، مربوط به کیفیت صبحانه است. در بخش استنباطی، برای بررسی عوامل رضایتمندی رفاهی، آزمون t تک نمونه‌ای انجام شد که یافته‌های آن در جدول شماره (۳) گزارش شده است.

جدول شماره ۳- آزمون t تک نمونه‌ای جهت بررسی عوامل رضایتمندی رفاهی

شاخص	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون = ۳			سطح اطمینان ۹۵٪		
				t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری (sig)	تفاوت میانگین	پایین	بالا
عوامل رضایتمندی رفاهی	۲۹۱	۲/۸۴	۰/۹۳۳	-۲/۹۱۴	۲۹۰	۰/۰۰۴	-۰/۱۵۹	-۰/۲۶۷	-۰/۰۵۱۸

در پاسخ به فرضیه سوم پژوهش و بر اساس یافته‌های این آزمون، میانگین عوامل رضایتمندی رفاهی ۲/۸۴ و انحراف معیار ۰/۹۳۳ است. مقدار آزمون t با مقدار -۲/۹۱۴ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۴ کوچک‌تر از ۰/۰۱ است که نشان می‌دهد تفاوت معنی‌داری میان مقدار میانگین عوامل رضایتمندی رفاهی با مقدار آزمون ۳ (سطح متوسط) دارد و از آنجا که این میانگین از ۳ کمتر است، بیانگر نبود رضایت کافی دانشجویان از امکانات رفاهی دانشگاه است؛ بنابراین می‌توان این گونه برداشت کرد که بهبود کیفیت رفاهی دانشگاه از نظر خوابگاه، تغذیه و امور بهداشتی، تأثیر مطلوبی بر رضایت دانشجویان خواهد داشت.

بررسی فرضیه چهار

افزایش توانمندی‌های جسمی و روحی دانشجویان، تأثیر مطلوبی بر رضایت آنان دارد. در بررسی این فرضیه در دو بخش حوزه پرورش جسمی و حوزه پرورش روحی، این یافته‌ها به دست آمد:

در پاسخ به پرسش «به نظر من، برگزاری ورزش صبحگاهی به صورت گروهی، در افزایش روحیه امید و نشاط مؤثر است»، ۴۶/۷ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «به نظر من، برگزاری ورزش‌هایی مانند کوهنوردی، در افزایش روحیه امید و نشاط مؤثر است»، ۸۰/۱ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «به نظر من، برگزاری مسابقه‌های ورزشی در سطح پردیس و نیز در سطح دانشگاه‌های استان، در افزایش روحیه امید و نشاط مؤثر است»، ۷۸/۴ درصد موافق بوده‌اند.

بیشترین عامل رضایتمندی در حوزه پرورش جسمی (با میانگین و انحراف معیار $۱/۰۸ \pm ۴/۱۸$)، برگزاری ورزش‌هایی مانند کوهنوردی است و کمترین عامل رضایت (با میانگین و انحراف معیار $۳/۲۴ \pm ۱/۴۰$)، برگزاری ورزش صبحگاهی به صورت گروهی است.

در پاسخ به پرسش «من با برگزاری هفتگی برنامه شبی با قرآن موافقم»، ۷۵/۹ درصد از دانشجویان موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من با برگزاری هفتگی برنامه شبی با شهدا موافقم»، ۷۶/۳ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من با برگزاری هفتگی برنامه شبی با فیلم موافقم»، ۸۵/۲ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من مایلیم در اردوی راهیان نور و دیدار از مناطق عملیاتی شرکت کنم»، ۷۸ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من علاقه‌مندم در اردوهای جهادی دانشجویی شرکت کنم»، ۶۹/۴ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من نسبت به آینده شغلی خود امیدوارم»، ۹۲/۸ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «من به مشاوره تحصیلی، پژوهشی، دینی و روان‌شناسی نیاز دارم»، ۲۹/۲ درصد موافق بوده‌اند. در پاسخ به پرسش «به باور من، استادان دانشگاه فرهنگیان نقشی الگومحور برای دانشجویان دارند»، ۷۷/۳ درصد موافق بوده‌اند.

بر این اساس، بیشترین عامل رضایتمندی در حوزه پرورش روحی (با میانگین و انحراف معیار $0/67 \pm 4/59$)، امیدواری نسبت به آینده شغلی است و کمترین عامل رضایت (با میانگین و انحراف معیار $1/37 \pm 2/85$)، نیازمندی به مشاوره تحصیلی، پژوهشی و روانشناسی است. در بخش استنباطی، برای بررسی عوامل رضایتمندی پرورشی، آزمون t تک نمونه‌ای انجام شد که یافته‌های آن در جدول شماره (۴) گزارش شده است.

جدول شماره ۴-آزمون t تک نمونه‌ای جهت بررسی عوامل رضایتمندی پرورشی

شاخص	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون = ۳			سطح اطمینان ۹۵٪		
				T	درجه آزادی	سطح معنی داری (sig)	تفاوت میانگین	پایین	بالا
عوامل رضایتمندی جسمی	۲۹۱	۳/۸۳	۰/۹۲۹	۱۵/۳۴۰	۲۹۰	۰/۰۰۰۱	۰/۸۳۶	۰/۷۲۸	۰/۹۴۳
عوامل رضایتمندی روحی	۲۹۱	۴/۰۴	۰/۵۹۶	۲۹/۸۷۸	۲۹۰	۰/۰۰۰۱	۱/۰۴	۰/۹۷۵	۱/۱۱۳

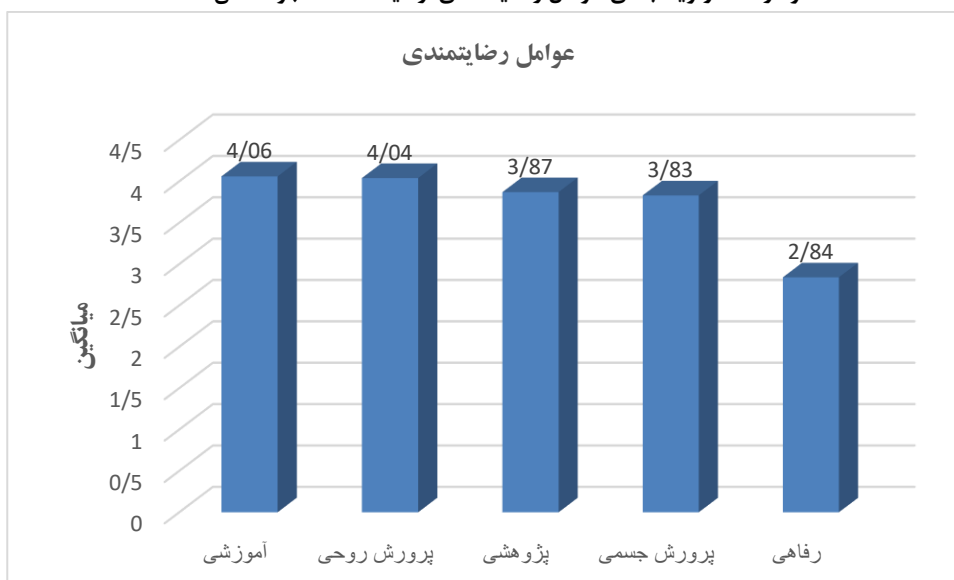
در پاسخ به فرضیه چهارم پژوهش و بر اساس یافته‌های این آزمون، میانگین عوامل رضایتمندی رفاهی پرورش جسمی $3/83$ و انحراف معیار $0/929$ است. مقدار آزمون t با $15/340$ و سطح معنی داری $0/0001$ کوچک‌تر از $0/01$ است که نشان می‌دهد تفاوت معنی داری بین مقدار میانگین عوامل رضایتمندی پرورش جسمی با مقدار آزمون 3 (سطح متوسط) دارد و از آنجا که این میانگین از 3 بیشتر است، بیانگر آن است که از نظر دانشجویان، افزایش توانمندی‌های جسمی، تأثیر مطلوبی بر رضایت آنان دارد. همچنین میانگین عوامل رضایتمندی پرورش روحی $4/04$ و انحراف معیار $0/596$ است. مقدار آزمون t با $29/878$ و سطح معنی داری $0/0001$ کوچک‌تر از $0/01$ است که نشان می‌دهد تفاوت معنی داری میان مقدار میانگین عوامل رضایتمندی پرورش روحی با مقدار آزمون 3 (سطح متوسط) دارد و از آنجا که این میانگین از 3 بیشتر است، بیانگر آن است که از نظر دانشجویان، افزایش توانمندی‌های روحی تأثیر مطلوبی بر رضایت آنان دارد.

جدول شماره ۵- اولویت‌بندی عوامل رضایتمندی از دیدگاه دانشجویان

عوامل	میانگین	میانگین رتبه	تعداد	خی دو	درجه آزادی	سطح معنی دار
آموزشی	۴/۰۶	۳/۵۸	۲۹۱	۳۳۰/۸۶۵	۴	۰/۰۰۰۱
پژوهشی	۳/۸۷	۳/۲۴				
رفاهی	۲/۸۴	۱/۵۶				
پرورش جسمی	۳/۸۳	۳/۰۶				
پرورش روحی	۴/۰۴	۳/۵۷				

به منظور اولویت‌بندی عوامل رضایتمندی، از آزمون فریدمن استفاده شد که نتایج حاصل از آزمون در جدول (۵) نشان می‌دهد که اختلاف معنی‌داری بین اولویت‌بندی عوامل وجود دارد ($\text{sig} = ۰/۰۰۰۱ < ۰/۰۵$ و $X^2 = ۳۳۰/۸۶۵$)؛ به طوری که از دیدگاه دانشجویان، بیشترین میانگین عوامل رضایتمندی به ترتیب مربوط به عوامل آموزشی (۴/۰۶)، پرورش روحی (۴/۰۴)، پژوهشی (۳/۸۷)، پرورش جسمی (۳/۸۳) و رفاهی (۲/۸۴) است.

نمودار (۱) - اولویت‌بندی عوامل رضایتمندی از دیدگاه دانشجویان

نمودار (۱) نشان می‌دهد به ترتیب اولویت، بیشترین میانگین عوامل رضایتمندی شامل: آموزشی با میانگین ۴/۰۶، پرورش روحی با میانگین ۴/۰۴، پژوهشی با میانگین ۳/۸۷، پرورش جسمی با میانگین ۳/۸۳ و رفاهی با میانگین ۲/۸۴ است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

رضایتمندی بر همخوانی خواست انسان با وضع موجود دلالت دارد و از اجزای مهم شادکامی، امید و زمینه‌ساز گمانی سرشار از انتظار و شوق برای رسیدن به امری دوست‌داشتنی و شادی‌بخش است که امکان به دست آوردن آن وجود دارد. یکی از کلیدواژه‌های مهم بیانیه گام دوم انقلاب، امید صادق و نگاه خوشبینانه و متکی به واقعیت‌های عینی نسبت به آینده است. از سوی دیگر، یکی از مهم‌ترین اولویت‌های دانشگاه فرهنگیان به عنوان قلب تپنده آموزش و پرورش کشور، تربیت تمام‌ساحتی دانشجومعلم است. برای دستیابی به این مهم، نیازسنجی هدفمند از ضرورت‌ها، نیازها و علاقه‌های دانشجومعلم که در رضایتمندی و به دنبال آن در نگرش، انگیزه شغلی، امیدبخشی و افزایش توانمندی آنان مؤثر است ضروری می‌نماید، تا با تحلیل داده‌ها برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تری در راستای پیشبرد اهداف والای آموزشی و پرورشی صورت گیرد و آنان را از آسیب‌های مربوطه ایمن دارد. بر این اساس، نویسندگان این پژوهش با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته و نظرسنجی از نودانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان استان مرکزی، به بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی آنان در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی و پرورشی پرداخته و با تحلیل داده‌های آماری، این عوامل را از نظرگاه ایشان اولویت‌بندی کرده‌اند تا شرایط واقع‌بینانه‌تری فراروی برنامه‌ریزان دانشگاه فراهم آورند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، همه عوامل نامبرده در حوزه آموزش، پژوهش، رفاهی و پرورشی، می‌تواند بر رضایتمندی دانشجومعلمان تأثیر مطلوبی داشته باشد و اولویت‌بندی این عوامل از نگاه ایشان، به ترتیب شامل عوامل آموزشی، پرورش روحی، پژوهشی، پرورش جسمی و رفاهی است. اولویت‌بندی عوامل رضایتمندی از نگاه دانشجومعلمان نشان می‌دهد که بیشترین عامل مؤثر بر رضایت آنان، افزایش سطح کیفی در حوزه آموزش است و حوزه رفاهی در عین اینکه کمترین میزان رضایت را داشته، کمترین سطح اولویت در رضایتمندی را هم داشته است و این نشان از

کم‌توقعی ایشان نسبت به امور رفاهی و آینده‌نگری نسبت به امور آموزشی است؛ دو شاخصی که از الزامات تحقق تمدن اسلامی است (صفوی، ۱۴۰۰: ۱۸۷ و ۱۸۹). دانشجویان معلمان بیشترین عامل رضایتمندی در حوزه آموزش را «زیباسازی راهروها و کلاس‌ها» دانسته و کمترین رضایت را از «کیفیت امکانات آموزشی» ابراز داشته‌اند. در بخش پژوهش، بیشترین عامل رضایتمندی را «برگزاری کارگاه‌های پژوهشی» و کمترین عامل رضایتمندی را «برگزاری مسابقات کتابخوانی با دیگر دانشجویان پردیس» دانسته‌اند. در حوزه رفاهی که کمترین رضایت ممکن وجود داشت، بیشترین عامل رضایتمندی را «امکانات ورزشی دانشگاه» دانسته و کمترین رضایت را از «کیفیت صبحانه» ابراز کرده‌اند؛ توجه به رفع این معضل اهمیت دوچندان دارد، چرا که شادابی یا بی‌حالی دانشجویان در محیط آموزشی، بر اولویت اول آنان در رضایتمندی (یعنی افزایش کیفی آموزش) تأثیری فراوان دارد و می‌تواند عوامل مؤثر آن بخش را ناکارآمد جلوه دهد. در حوزه پرورشی، بیشترین عامل رضایتمندی در پرورش جسمی را «برگزاری ورزش‌هایی مانند کوهنوردی» و کمترین عامل رضایتمندی را «برگزاری ورزش صبحگاهی به صورت گروهی» دانسته‌اند. در بخش پرورش روحی، خوشبختانه نسبت به آینده شغلی خود بسیار امیدوار بودند که سرمایه گران‌بهایی است و بایستی از آن مراقبت نمود و بیشترین علاقه در این بخش را برگزاری هفتگی برنامه «شبی با فیلم» دانسته‌اند؛ همچنین «شرکت در اردوهای راهیان نور و دیدار از مناطق عملیاتی» را رضایتمند دانسته‌اند.

فهرست منابع

۱. نهج البلاغه، سید رضی، محمد بن حسین. (۱۴۱۴ق). نشر هجرت، قم.
۲. آراسته حمیدرضا، بنی اسدی احمد (۱۳۹۱). بررسی رضایت‌مندی تحصیلی دانشجویان اولین دوره کارشناسی ارشد آموزش، (مطالعه موردی)، نشریه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، دوره اول، شماره ۲، صص ۵-۲۷.
۳. ابن الأثیر مبارک بن محمد. (۱۳۶۷). النهایه فی غریب الحدیث و الأثر. تحقیق: محمد الطنحی، قم: اسماعیلیان.
۴. ابن منظور محمد (۱۴۰۵ق). لسان العرب، قم: آدب الحوزه.
۵. احمدی علیرضا، تمیمی لیلی، نوری عییلو حمیدرضا (۱۴۰۲). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر رضایتمندی دانشجویان از اجرای برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: پردیس‌های استان البرز)، نشریه پویش در آموزش علوم انسانی، دوره ۹، شماره ۳۱، صص ۹۱-۱۱۶.
۶. بریموندی الهام، محمدی فر یوسف (۱۴۰۱). کیفیت خدمات دریافتی از دانشگاه رازی و اثر آن بر سطح رضایتمندی دانشجویان نشریه آموزش عالی ایران، دوره ۱۱، شماره ۳، صص ۱۰۱-۱۲۵.
۷. بهنام‌پور ناصر، حشمتی هاشم، رحیمی سجاد (۱۳۹۱). رضایت‌مندی دانشجویان دانشکده‌های پیراپزشکی و بهداشت دانشگاه علوم پزشکی گلستان از رشته تحصیلی در سال ۱۳۹۰، نشریه آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۲، شماره ۸، صص ۶۱۶-۶۱۸.
۸. پرچم اعظم، فاتحی زاده مریم، محققیان زهرا، (۱۳۹۲). ابعاد سه‌گانه نظریه امید اسنایدر و تطبیق آن با دیدگاه قرآن کریم، تحقیقات علوم قرآن و حدیث، سال دهم، شماره ۱، پیاپی ۱۹، صص ۱-۲۹.
۹. پسندیده عباس (۱۴۰۲). راز رضایت - چارچوب نظری رضایتمندی در اسلام، قم: دار الحدیث.
۱۰. پیری محمد، هراتیان علی، کیان‌پور سعید (۱۳۹۷). رضایتمندی دانشجویان از کیفیت خدمات آموزشی پژوهشی دانشجویی و اداری دانشگاه، نشریه جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، شماره ۷، صص ۲۱۴-۲۳۰.
۱۱. ترمذی محمد بن عیسی (۱۳۹۵ق). سنن الترمذی، تحقیق: احمد محمد شاکر، مصر: مکتبه مصطفی البابی.
۱۲. حر عاملی محمد بن حسن (۱۴۰۹ق). وسائل الشیعه. قم: مؤسسه آل البیت.

۱۳. حسن نژاد فهمیه، سلامی مریم، ضیایی ثریا (۱۳۹۷). بررسی رضایتمندی دانشجویان از تعامل با کتابداران دانشگاهی شهرستان سبزوار و عوامل موثر بر آن، نشریه دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، دوره ۲۵، شماره ۱، صص ۸۳-۹۱.
۱۴. خامنه‌ای سید علی (۱۳۹۵)، تارنمای Khamenei.ir، تهران: وابسته به دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای.
۱۵. خامنه‌ای سید علی (۱۳۹۷). بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. تهران: دفتر نشر آثار آیه‌الله خامنه‌ای.
۱۶. دهخدا علی اکبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه دهخدا. تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم.
۱۷. دهقانی علی، بهارلو رسول، بن‌راضی غابش آرمینا، فرخ‌آبادی فروغ، زارعی زهرا، مهبودی لیلا (۱۳۹۳)، عوامل موثر بر رضایتمندی تحصیلی؛ دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم، نشریه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۷، شماره ۳، صص ۱۴۷-۱۵۴.
۱۸. راضی نسرین، میلانی محمد صادق، شاهی رضا (۱۴۰۱). بررسی عوامل موثر بر رضایتمندی و وفاداری دانشجویان دانشگاه‌های غیردولتی با تاکید بر نقش ارزش ادراک شده دانشجویان (مورد مطالعه: دانشجویان موسسه آموزش عالی نبی اکرم تبریز)، نشریه مدیریت بازاریابی هوشمند، دوره ۳، شماره ۱۶، صص ۱۶۹-۱۹۶.
۱۹. راغب اصفهانی حسین بن محمد، (۱۴۱۲ق). *المفردات فی غریب القرآن*. دمشق: الدار الشامیه.
۲۰. زبیدی محمد (۱۴۱۴ق). تاج العروس، بیروت: دار الفکر.
۲۱. سلطانی ناهید، جعفری پیروش، باقری مهدی، فورچیان نادر قلی (۱۴۰۰). شناخت عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، نشریه اطلاع‌رسانی پزشکی نوین، دوره ۷، شماره ۴، صص ۶۲-۷۱.
۲۲. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰)، تهران: دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۲۳. صفوی سید عباس، احمدوند علی محمد (۱۴۰۰). تصویر مطلوب تمدن اسلامی، الزامات و نتیج حاصل از تحقق آن، نشریه آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی، سال ۲، شماره ۴، صص ۱۷۷-۲۰۶.
۲۴. عطایی غلامرضا، عادل مشهدسری فرشته (۱۳۹۴). عوامل موثر بر رضایتمندی دانشجویان پرتوپزشکی از دوره آموزش بالینی دانشگاه علوم پزشکی بابل، نشریه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۸، شماره ۱، صص ۲۱-۲۶.
۲۵. عمید حسن (۱۳۸۹). *فرهنگ فارسی عمید*. تهران: راه رشد، چاپ اول.

۲۶. فراهیدی خلیل بن احمد (۱۴۰۹ق). العین، قم: دار الهجره.
۲۷. فیض کاشانی محمد (۱۴۱۷ق). *المحجۃ البیضاء*. قم: موسسه النشر الاسلامی. چاپ چهارم.
۲۸. فیومی احمد بن محمد (۱۴۲۸ق). *المصباح المنیر*. بیروت: المكتبة العصرية.
۲۹. قلی‌زاده زاوشتی مهدی، ملاحسنی نعیمه، اسماعیل پور علی، عرب بافرانی محمد رضا (۱۴۰۱). طراحی مدل آینده‌نگاری راهبردی به منظور پیاده‌سازی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، نشریه آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی، دوره ۳، شماره ۴، صص ۱۱-۳۷.
۳۰. کوهی آمنه، اسکندری فرزاد، جلالی محمد (۱۴۰۰). بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی دانشجویان از رشته تحصیلی (مطالعه موردی: دانشگاه کردستان)، نشریه تدریس پژوهی، دوره ۹، شماره ۲، صص ۱۵۶-۱۸۳.
۳۱. لطف‌نژاد افشار هادی، قدرتی آورسی مقداد، بنفشی فائزه، رحیمی بهلول، زارع فضل الهی زهرا (۱۴۰۱). ارزیابی رضایتمندی دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه از رشته تحصیلی خود و عوامل مؤثر بر آن در سال ۱۳۹۸، نشریه پرستاری و مامایی، دوره ۲۰، شماره ۳، صص ۲۰۱-۲۰۹.
۳۲. مصطفوی، حسن (۱۳۶۰). *التحقیق فی کلمات القرآن الکریم*، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
۳۳. معین محمد (۱۳۸۱). *فرهنگ معین*. تهران: انتشارات ادنا. چاپ چهارم.
۳۴. همتیان مهدی‌زاده جمال، زارع ساسان، عرب بافرانی محمد رضا، قاسمی امام‌زاده رضا (۱۳۹۹). سناریونگاری آینده دانشگاه مطلوب در افق ۱۴۰۴، نشریه آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی، سال ۱، شماره ۲، صص ۳۵-۶۹.

